

ARVAMUS

ARVAMUSED: ÜLIKOOLI 2A, 51003 TARTU, TEL 739 0303, RANNAR.RABA@EESTIMEEDIA.EE

KOMMENTAAR

JÜRI GINTER
Tartu linnavolikogu liige
(valimisliit Vabakund) ja
kaheksa lapse vanaisa

Uus arengukava ei näe tulevikku

Elmisest Tartu linna arengukavast olid välja jäänud lasteaiad. Olen sellele veidrale tõsiasjale korduvalt tähelepanu juhtinud, sealhulgas tänava 9. veebruaril toimunud haridusvaldkonna arutelul. Ometi pole sellest seni mingit kasu olnud.

Aastaid 2018–2025 silmas pidava järgmise arengukava eelnõusse pole sisse kirjutatud ühtki perspektiivset tegevust, mis rõhuks lasteade ja lastehoidude arengule – hoolimata sellest, et just lastele tugineb meie tulevik.

Võrdluseks olgu öeldud, et samal ajal planeeritakse turismivaldkonna edendamiseks üle 20 erisuguse tegevuse. Siit ei saa järeldada muud kui seda, et Tartut praegu tüüriivad inimesed on seadnud eesmärgiks meie linnast kujundada eeskätt turismikeskus. Miks? On ju teada, et piirkondades, mille majanduselu on orienteeritud peamiselt rändurite ja puhkajate vastuvõtmisele, on töötasud keskmiselt madalamad. Ma ei väida, et turismiga ei peaks tegelema, aga usun, et selle pimesi eelisarendamine pigem pärsib piirkonna arengut tervikuna.

Uues arengukavas on ka asjalikke ettepanekuid, kuid kahjuks jäävad need valdavalt loosungite tasemele. Nii näiteks on juttu tervisliku eluviisi soosimisest, kuid seejuures räägitakse ainult liikumisharrastusest. Sõnagi pole juttu tervislikust toitumisest, korralikust unest ja teistest tervislike eluviisidega lahutatult kokku käivatest komponentidest.

Tagatipuks pole juttu tehtud isegi mitte sellest, kuidas muuta jalgsi liikumise senisest meeldivamaks. Aga peaks tegema, sest kuigi 40 protsenti tartlastest käib juba niigi jala, on senises linnaplaneerimises olnud ikka autod esiplaanil ja meil on võtta küllalt näiteid, kus jalakäijad on pidanud minema ringiga, samal ajal kui auto ja jalgrattaga saab otse.

Uues arengukavas on ka asjalikke ettepanekuid, kuid kahjuks jäävad need valdavalt loosungite tasemele.

Lasteade teema arengukavast välja jätmise ainus loogiline põhjendus oleks asjaolu, kui selles valdkonnas oleks kõik juba sada protsenti korras. Aga ei ole. Kahjuks eksisteerivad meil endiselt ebaseaduslikud järjekorrad lastesõimedes ja mitme lasteaiahoone tehniline olukord ei vasta nõuetele.

Lasteaiaõpetajad ootavad pikisilmi töötasu tõusu, kuid tegevuses aastateks 2018–2025 on palgatõus selge sõnaga ette nähtud vaid linna sotsiaal- ja tervishoiuosakonnas ja selle allasutustes.

Praegu on veel tegemist üksnes eelnõuga, aga kui just imet ei juhtu, siis võib arvata, et just sellisena võetakse see ka vastu, sest koalitsioon on selle juba heaks kiitnud.

Ja veel: ilmselt ei üllata kedagi, et Reformierakonna suur lubadus järgmisteks valimisteks (kultuurikeskuse ehitamine südalinna – toim) on Tartu arengukavas juba sees, kuid seal pole ühtki tegevust linna juhtimise tõhustamiseks ja linna võlakooormuse vähendamiseks.

ERNI KASK, TARTU LINNAVALITSUSE KULTUURIOSAKONNA PEASPETSIALIST

Tartlased on oodatud täna kell 17.30 Sisevete Saatkonda, et arutada Tartu kandideerimise üle Euroopa kultuuri-pealinnaks. Linnavalitsus on seejuures juba langetanud põhimõttelise otsuse mitte käsitleda kultuuri-pealinna tiitlit «pallina», mis tuleks oma väljakupoleelt minema lüüa.

Millise «palli» me Euroopa kohale lennutame?

Astal 2024 hakab üks Eesti linn taas kandma Euroopa kultuuri-pealinna tiitlit. Juba sel sügisel kuulutab kultuuriministeerium Euroopa Nõukogu eestkostel välja konkursi ja Tartu, kes siiani ainsana on avaldanud valmisolekut vastutusrikkas protsessis osaleda, on konkurentide seas.

Mäletatavasti ei ole see meie riigile esimene selline kogemus. 2011. aastal kandideeriti samuti tiitlile ja siis pälvis selle Tartu ja Pärnu ees Tallinn. Kuus aastat hiljem on kultuuri-pealinna «pall» taas Eesti käes.

Viimase kandideerimisprotsessi algusest on möödunud üle kümne aasta. Mida tähendab Euroopa kultuuri-pealinna tiitel nüüd? Kuidas on kultuuri-pealinna idee vahepealse aja jooksul muutunud? Milleks üldse on ühele linnale kultuuri-pealinna tiitlit ja sellega kaasnevat võimalusi (aga kahtlemata ka kohustusi) vaja? Need on küsimused, mis õigustatult keruvad esile ja ideaalis võiks iga kandideeriva linna kodanik proovida neile oma peas vastuseid leida. Mida selle «palliga» pihta hakata?

Tallinna ülikooli teadur Külliki Tafel-Viia, kes on aidanud ette valmistada ka Tartu linna kultuuristrateegiat aastani 2030, on kultuuri-pealinna idee muutumist viimasel kümnendil kirjeldanud järgmiselt: «Kui varasemalt tähendas kultuuri-pealinnaks olemine lin-

nale kultuuriprogrammi kokkupanekut, siis nüüd nähakse kultuuri-pealinnaks kandideerimist pigem võimalusena linna kui terviku, sealhulgas linna kuvandi muutmiseks.»

Ehkki masu ja maailma majanduskriis rappsid kultuuri-pealinnaga kaasnevat potentsiaali juba ka «Tallinn 2011» projekti puhul, kandis toonane kultuuri-pealinn paljuski teistsugust paradigmat. See oli Euroopa jõukuse ja ühtsuse demonstratsioon, mida esindas kirev kultuuriprogramm.

Näiteks Liverpool kultuuri-pealinnaks olemisele müstilised 1,1 miljardit eurot ja ajalehe The Guardian andmeil arvas 85 protsenti sealsest elanikest peale tiitli üleandmist, et linn on pärast toimunud elamiseks parem paik. Lühidalt: tegemist oli tõelise «suplemisega pallimeres».

Nüüdseks on juba ainuüksi Euroopa ise märkimisväärselt muutunud. Brexiti tõttu ei saa me enam rääkida kaljukindlast Euroopa ühtsusest. Endiselt on aktuaalsed teemad majanduskriis, migratsioon ja inimeste üldine turvalisus.

Tartu sõpruslinn Kaunas, mis hiljuti endale 2022. aastaks kultuuri-pealinna tiitli kindlustas, kasutab oma visuaalses identiteedis musta värvi õhupalle. Neil on minevikust pärandina kaasa võtta keerulised suhted teiste rahvustega ja maailmasõdadevaheline modernistlik arhitektuur, mida

pole suudetud piisavalt väärtustada. Lisaks vananeb Kaunase elanikkond: noored lahkuvad linnast, eakam põlvkond heroiseerib aga kadunud aegu.

Eelkirjeldatu üldine toon tundub justkui tume. Ometi otsustasid Kaunase ärksamad kultuuriinimesed koondada jõud ja kandideerida tiitlile: uurida, mis vajaks muutmist, ja püüda seeläbi taastada linnakodanikes usk oma linna. Nad tahavad täita õhupallid õhust kergema õhuga, lennutada need kõrgele. Nende soov on näidata kogu Euroopale, et Kaunas ei vanna raskustele alla, on valmis uuendama ja neid uuendusi edasi kandma.

«Oluline on, et kultuuri-pealinna ei nähtaks üheaastase eestvõtmisena, vaid nihke tekitamise katalüsaatorina kultuurielu ja linnaarengus laiemalt,» ütleb Külliki Tafel-Viia.

Peamine, mida kultuuri-pealinnaks kandideerimine endaga kaasa tuua võiks, ongi nihe linna üldises arengus, mille mõju kestaks edasi ka pärast tiitli-aasta lõppu. Vähetähtis pole kindlasti ka linna majandusprofiili mitmekesisemaks ja linnaruumi atraktiivsemaks muutmine tiitli abil.

Nii on kandidatuuriks ette-

Nüüdseks on juba ainuüksi Euroopa ise märkimisväärselt muutunud. Brexiti tõttu ei saa me enam rääkida kaljukindlast Euroopa ühtsusest.

valmistusi tegeva Tartu ees seisvad küsimused palju konkreetsamad: millised on meie kultuurielu kitsaskohad? Mida me peaksime linnas muutama? Milliseid protsesse algatama või millist valdkonda eelisarendama? Kuidas mobiliseerida ühise eemärgi nimel kunstnikud, haritlased, poliitilised jõud, aga ka kõige tavalisemad tartlased, kes siiani pole kultuurile palju tähelepanu pööranud? Milliseid väljakutseid tuleb meil endale sõnastada?

Linnavalitsus leiab, et Euroopa kultuuri-pealinna tiitel ei ole see «pall», mis tuleks oma väljakupoleelt minema lüüa. Sama meelt on paljud kultuuriinimesed ning kodanikuühiskonna ja ärisektori esindajad.

Aga kas Tartu «pall» peaks olema roheline nagu meie linnaloodus? Või sinine nagu Emajõgi? Võib-olla peaks meie kohal kõrguma terve kimp «palle», mis sümboliseeriks Tartu asumiselt, teletantsust erinevuste suhtes?

Äkki peaks meie «pall» enne kõrgustesse tõusmist hetkeks seisatama, nagu seisub teinekord aeg akadeemilises Tartus, et siis täisjõuga Estube'i juurde edasi lennelda? Võib-olla tuleks seda ka teinekord kirjanduslinna vaheda «sulega» torgata, et «saaks pauku», millest paljud sageli Tartust puudust tunnevad?

See on tartlaste otsus, millise «õhupalli» me 2024. aastal Euroopa kohale lennutame.

Parim rohi rändvaraste vastu on tugev kogukonnatunne

Pea iga suvi on toonud Eestisse mõne rändvaraste rühma, kes suvituspiirkondades ja hajaasustusega paigus «küllalsetendusi» annavad.

Talude ja suvilate omanikud otsivad kodust ära oleku ajaks enim meelerahu turvaustest ja -lukkudest. Paraku panustatakse nii pahatihti valele kaardile, sest suur osa vargusi pannakse toime hoopis sel ajal, mil pererahvas ise kodus viibib – enamasti magab.

Varaste lemmikkraam asub enamasti toas. Lahtise akna taga peituvaid sülearvuteid, telefone ja

pisemat elektroonikat on lihtsam kaasa haarata ja kergem müüa kui tabaluku taha peidetud aiatehnikat. Pealegi on suveõisel küllatänaval kaasasolevat muruniidukit vastutulijale raskem selgitada kui kotti pistetud sülearvutit.

Esikust on kerge kaasa haarata ka käe- ja rahakotte ning võtmeid, millega pääseb hiljem lähedal asuvasse kuuri, garaaži või autosse. On ette tulnud isegi seda, et vargad on oma saagi ladunud pere-rahva autosse, mille võtmed on samuti majast pihta pandud.

Varas ei karda tööd, vaeva ega ootamist. Küll aga kardab ta tähelepanu. Seetõttu on turvalised ukseid ja lukud olulised, sest suu-

remat lõhkumist ei soovi varas enamasti ette võtta. Kuid nagu eespool selgitatud: neist üksi ei piisa.

Koer aitab. Ükskõik kui julge varas poleks, ta ei tiku majja, kus teab ootavat koera. Varast heidutab ka rotisuurune ridikülikoer, sest lärmi oskab teha temagi.

Tehnoloogia ja side kiire areng on muutnud ka lihtsamad ja soodsamad valveseadmed väga tõhusaks. Elu näitab, et majast, kus näiteks alumine korrus ööseks valvesse pandud, kaob võõras huviline kiiresti esimese piiksatuse peale. Isegi reaalarajas kaamerapilti nutitelefoniga edastavad valveseadmed on tehnoloogia

arenguga muutunud väga soodsaiks ning need lisavad veel ühe olulise kihi turvalisust: kui vargus siiski pannakse toime, on süüdlaste leidmine ja neilt kahju välja nõudmine tänu videosalvestisele palju lihtsam.

Ent lõpuks on olulisim ikkagi kogukonnatunne ja tähelepanelik suhtumine nii enda kui ka naabri varasse. Paljud kogukonnad ja asumiseltsid suhtlevad tihedalt sotsiaalmeedias, kus annavad ka kahtlastest liikumistest kiiresti teada. Seda kardavad rändvargad päris kindlasti.

VALLO PÕLDMA,
turvaekspert ja OÜ Rapid Security juhataja

KIRJUTAGE MEILE
ÜLIKOOLI 2A, TARTU 51003
E-POST: RANNAR.RABA@EESTIMEEDIA.EE